



Povzetek revizijskega poročila *Izbira lokacije odlagališča nizko- in srednjeradioaktivnih odpadkov*

Računsko sodišče je revidiralo smotrnost poslovanja pri izbiri lokacije odlagališča nizko- in srednjeradioaktivnih odpadkov v obdobju od leta 2005 do 6. 1. 2011 pri ARAO, Agenciji za radioaktivne odpadke, Ministrstvu za okolje in prostor, Ministrstvu za gospodarstvo in Vladi Republike Slovenije (v nadaljevanju: Vlada RS).

Cilj revizije je bil izrek mnenja o smotrnosti načrtovanja, pripravi in izvedbi postopkov izbire lokacije odlagališča nizko- in srednjeradioaktivnih odpadkov ter o smotrnosti zagotavljanja družbene sprejemljivosti za umestitev tega odlagališča v lokalno skupnost. Računsko sodišče je ocenjevalo učinkovitost poslovanja Agencije za radioaktivne odpadke, Ministrstva za okolje in prostor, Ministrstva za gospodarstvo in Vlade RS tako, da je iskalo odgovore na vprašanja, *ali je bil postopek izbire lokacije odlagališča nizko- in srednjeradioaktivnih odpadkov načrtovan in izveden učinkovito ter ali so bili pri izbiri lokacije odlagališča nizko- in srednjeradioaktivnih odpadkov določeni ustrezni postopki zagotavljanja družbene sprejemljivosti odlagališča.*

Računsko sodišče je ocenilo, da *poslovanje Ministrstva za gospodarstvo in Vlade RS* pri izvajanju Pogodbe med Vlado RS in Vlado Republike Hrvaške o ureditvi statusnih in drugih pravnih razmerij, povezanih z vlaganjem v Nuklearno elektrarno Krško, njenim izkoriščanjem in razgradnjo, *ni bilo učinkovito*. Ob odločitvi za izbiro lokacije za slovenski del odpadkov iz nuklearne elektrarne Ministrstvo za gospodarstvo in Vlada RS nista pričela izvajati aktivnosti za sklenitev dogovora o skupnem odlaganju teh odpadkov z Republiko Hrvaško, s čimer bi prispevala k dokončni rešitvi in dogovoru o ravnanju z vsemi nizko- in srednjeradioaktivnimi odpadki iz nuklearne elektrarne ter k zmanjševanju stroškov izvedbe odlagališča in kasnejšega obratovanja odlagališča. *Ministrstvo za gospodarstvo tudi ni ustrezno spremljalo izvajanja te pogodbe* in Vladi RS ni poročalo o njenem izvajanju.

Ravnanje z radioaktivnimi odpadki v Sloveniji na operativni ravni ni urejeno na celovit in pregleden način. *Ministrstvo za okolje in prostor in Vlada RS nista zagotovila sprejetja vseh operativnih programov*, ki so predpisani z Resolucijo o nacionalnem programu ravnanja z radioaktivnimi odpadki in izrabljenim jedrskim gorivom.

Ravnanje z nizko- in srednjeradioaktivnimi odpadki iz nuklearne elektrarne ne poteka v skladu s sprejetim programom razgradnje in odlaganja, saj *Ministrstvo za gospodarstvo ni zagotovilo pravočasne izvedbe revizije programa*. Višina prispevka, ki se vplačuje v Sklad za financiranje razgradnje Nuklearne elektrarne Krško in za odlaganje nizko- in srednjeradioaktivnih odpadkov na podlagi sedanjega programa razgradnje in odlaganja zaradi povečanja vrednosti načrtovane investicije v odlagališče nizko- in srednjeradioaktivnih odpadkov, sprejema odločitve o izbiri lokacije in načrtovani gradnji odlagališča zgolj za slovenski del odpadkov iz nuklearne elektrarne ter povečanja sredstev za zagotavljanje družbene sprejemljivosti, ni več zadostna za pokritje načrtovanih stroškov investicije.

Postopek ocenjevanja in vrednotenja primernosti lokacij za izbiro odlagališča nizko- in srednjeradioaktivnih odpadkov ni v vseh primerih omogočil ustrezne preglednosti in sledljivosti, saj Agencija za radioaktivne odpadke ni zagotovila doslednega ocenjevanja in vrednotenja lokacij po vseh parametrih in kriterijih, ki jih je določila v metodologiji vrednotenja

lokacij. Prav tako ni zagotovila preglednih obrazložitev ekspertnih ocen s primerljivim prikazom načina ocenjevanja in vrednotenja posameznih parametrov za vse lokacije.

Agencija za radioaktivne odpadke in Ministrstvo za okolje in prostor v postopku potrjevanja lokacij nista prej nedvoumno opredelila, kako bo postopek izveden, kadar se v postopek uvrsti nova lokacija, potem ko je za primerne lokacije postopek umeščanja v prostor že začel potekati. Pred izvedbo postopka potrjevanja lokacij tudi nista opredelila, kdaj in na kakšen način bo izvedena primerjava med lokacijami, ki so bile ocenjene kot primerne, če te niso bile istočasno vključene v postopek potrjevanja.

Agencija za radioaktivne odpadke ni zagotovila učinkovitega nadzora smotrnosti porabe sredstev, ki jih je pridobila od Sklada za financiranje razgradnje Nuklearne elektrarne Krško in za odlaganje nizko- in srednjeradioaktivnih odpadkov, saj ni zagotavljala izvedbe predpisanih revizij namenskosti in smotrnosti porabe sredstev. Agencija za radioaktivne odpadke tudi ni zagotovila učinkovitega izvajanja pogodbe o svetovalnem inženiringu. V pogodbi ni jasno in natančno opredelila predmeta pogodbe in količine naročenih storitev, zaradi česar izvajanja pogodbe ni bilo mogoče nadzirati in ni bilo mogoče potrditi namenskosti izplačanih sredstev.

Med izvedbo postopka se je izkazalo, da načrtovane oblike in zneski za zagotavljanje družbene sprejemljivosti za umestitev odlagališča ne zadoščajo za izvedbo in dokončanje postopka. *Agencija za radioaktivne odpadke bi morala za bolj učinkovito zagotavljanje družbene sprejemljivosti prej predvideti možne zahteve lokalnih skupnosti in načine za obravnavo njihovih zahtev. Poudarek pri zagotavljanju družbene sprejemljivosti je namenila predvsem zadostitvi zahtev lokalne skupnosti in manj zagotavljanju družbene sprejemljivosti med lokalnim prebivalstvom.*

Ministrstvo za okolje in prostor ter Vlada RS nista zagotovila učinkovitega in preglednega načina določanja oblik zagotavljanja ter povečevanja družbene sprejemljivosti za umestitev odlagališča. Čeprav so bila načrtovana le nadomestila občinam zaradi umestitve odlagališča, določena z Uredbo o merilih za določitev višine nadomestila zaradi omejene rabe prostora na območju jedrskega objekta, je Ministrstvo za okolje in prostor predlagalo še dodatno nadomestilo za upravičence na širšem območju odlagališča, ki ga je Vlada RS potrdila. Način določitve omejene rabe prostora v navedeni uredbi, ki je podlaga za izplačevanje dodatnega nadomestila, ni v skladu z opredelitvami iz Zakona o varstvu pred ionizirajočimi sevanji in jedrsko varnostjo. Prav tako ni bila v skladu z zakonskimi opredelitvami omejene rabe prostora določitev nadomestila za izvajanje terenskih raziskav, ki je bilo izplačano lokalnim skupnostim, v katerih je potekal postopek umeščanja lokacije. Ministrstvo za okolje in prostor je predlagalo tudi potrditev protokolov za sofinanciranje investicij v Občini Krško iz državnega proračuna, ki jih je občina postavila kot pogoj za nadaljnje sodelovanje v postopku izbire lokacije odlagališča. Vlada RS je protokole potrdila in določila, da morajo pristojna ministrstva in Agencija za radioaktivne odpadke ob potrditvi lokacije odlagališča v Občini Krško v svojih proračunih zagotoviti sredstva za izvedbo investicij, ki so predmet protokolov. Ker take oblike zagotavljanja družbene sprejemljivosti niso bile načrtovane, viri za pokrivanje stroškov odlagališča ne bodo zadostni, saj na podlagi veljavnega prispevka za razgradnjo v Skladu za razgradnjo nuklearne elektrarne in za odlaganje nizko- in srednjeradioaktivnih odpadkov ne bodo zbrana zadostna sredstva.

Računsko sodišče je za odpravo ugotovljenih nepravilnosti in nesmotrnosti od Agencije za radioaktivne odpadke, Ministrstva za okolje in prostor, Ministrstva za gospodarstvo in Vlade RS v roku 90 dni zahtevalo izvedbo popravljalnih ukrepov, ki se nanašajo na izvedbo revizije namenskosti in smotrnosti porabe sredstev, namenjenih za gradnjo odlagališča nizko- in srednjeradioaktivnih odpadkov, ureditev priprave razpisne dokumentacije in spremljanja izvajanja pogodb, povezanih z gradnjo odlagališča nizko-

in srednjeradioaktivnih odpadkov, ureditev spremljanja izvajanja in poročanja o izvajanju Pogodbe med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Hrvaške o ureditvi statusnih in drugih pravnih razmerij, povezanih z vlaganjem v Nuklearno elektrarno Krško, njenim izkoriščanjem in razgradnjo, ureditev razmerij z Republiko Hrvaško pri gradnji odlagališča nizko- in srednjeradioaktivnih odpadkov, redno letno spremljanje izvajanja Programa razgradnje in odlaganja, ureditev izplačevanja nadomestil zaradi omejene rabe prostora zaradi umestitve jedrskega objekta, ureditev priprave in posredovanja operativnih programov ravnanja z radioaktivnimi odpadki ter določitev načina financiranja investicij, za katere so različna ministrstva sklenila protokole z Občino Krško. Vsem revidirancem je podalo več priporočil za izboljšanje njihovega poslovanja pri nadaljnjih postopkih umeščanja odlagališča nizko- in srednjeradioaktivnih odpadkov.

Ljubljana, 28. junija 2011